

УДК 35.072.2(477)

В. В. АКИМОВ,

*доктор сільськогосподарських наук,
професор кафедри бухгалтерського обліку і аудиту
навчально-наукового інституту підготовки фахівців кримінальної міліції
Харківського національного університету внутрішніх справ*

АКТУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ КОНТРОЛЬНО-РЕВІЗІЙНОЇ СЛУЖБИ: ПРАКТИКА І ПРОБЛЕМИ

Розглянуті питання проведення державною контрольно-ревізійною службою ревізій, виявлення фактів порушення законодавства, встановлення винних посадових та матеріально відповідальних осіб. Наведено приклади практичної діяльності контрольно-ревізійних підрозділів. Запропоновано зміни до чинного законодавства.

АКИМОВ В. В. АКТУАЛЬНЫЕ ЗАДАЧИ ГОСУДАРСТВЕННОЙ КОНТРОЛЬНО-РЕВИЗИОННОЙ СЛУЖБЫ: ПРАКТИКА И ПРОБЛЕМЫ

Рассмотрены вопросы проведения государственной контрольно-ревизионной службой ревизий, выявления фактов нарушения законодательства, установления виновных должностных и материально ответственных лиц. Приведены примеры практической деятельности контрольно-ревизионных подразделений. Предложены изменения к действующему законодательству.

AKIMOV V. URGENT TASKS OF GOVERNMENT CONTROL AND REVISION SERVICE: PRACTICE AND PROBLEMS

The questions of auditing by government control and revision service, exposure of facts of violation of legislation, establishment of guilty public servants and financially responsible persons were considered in the article. The examples of practical activity of control and revision subdivisions were resulted. The changes of current legislation were offered.

За перший квартал 2010 р. новопризначеному Кабінету Міністрів вдалося стабілізувати платіжний баланс, збільшити золотовалютні резерви на 2 млрд дол., домогтися зростання промислового виробництва. Як відмітив Прем'єр-міністр України М. Азаров, державний борг нині перебуває на безпечному рівні і запевнив, що курс гривні залишиться стабільним. Прем'єр-міністр також поставив завдання перед Урядом про досягнення річного приросту ВВП в 4,8 % [1]. У вирішенні цих завдань значне місце відведене державній контрольно-ревізійній службі України як надійному захиснику безпечного рівня фінансово-бюджетної дисципліни в державі.

Актуальність проблеми полягає в тому, що, незважаючи на вжиті заходи, контрольно-ревізійні органи держави щорічно реєструють тисячі порушень чинного законодавства щодо фінансово-господарської дисципліни, які завдають мільярдних збитків. Одним із чинників цих негараздів є недосконалість вітчизняного законодавства.

Мета даної статті полягає в тому, щоб на підставі аналізу Конституції України, Закону України «Про Державну контрольно-ревізійну службу України» [2], наукових праць фахівців з бухгалтерського обліку та судової бухгалтерії, офіційних даних з урахуванням сучасних тенденцій боротьби з економічною злочинніс-

тю запропонувати зміни й доповнення до чинного законодавства. Прийняття нової редакції вищезгаданого Закону України розширило права посадових осіб Державної контрольно-ревізійної служби (далі – ДКРСУ) при здійсненні державного фінансового контролю. Як наслідок конкретних змін діяльність органів ДКРСУ стала більш ефективною, про що свідчать численні приклади. Так, у 2009 р. ДКРСУ провела понад 16 тис. перевірок на 15,2 тис. підприємствах, установах та організаціях. Контролю були піддані операції з використанням 444 млрд грн державних ресурсів. Порушення фінансово-господарської дисципліни виявили на 14,6 тис. об'єктів (96 %). Загальний обсяг порушень становив майже 31 млрд грн [3].

У 2010 р. фахівцями Головного Контрольно-ревізійного управління були перевірені підприємства відповідального зберігання держрезерву. У результаті перевірки встановлено, що на 674 підприємствах (із 711) не було забезпечено збереження матеріальних цінностей. Загальна сума збитків становить 7,93 млрд грн, у т. ч. недостач 3,35 млрд грн. Встановлено також факти розкрадання бюджетних коштів на суму 810,6 млн грн, збитків шляхом реалізації майна держрезерву за заниженими цінами на суму 3,77 млрд грн [4].

Значні прорахунки і відверті зловживання

були виявлені при використанні коштів, які були виділені західним областям України на ліквідацію наслідків повені 2008 р. Прем'єр-міністр України дав доручення правоохоронним органам протягом місяця розслідувати справи щодо кожного об'єкта будівництва і дати принципову оцінку всім, хто причетний до розкрадання [5].

Боротися з такими негативними явищами покликаний вищезгаданий закон, який головним завданням ДКРСУ вважає здійснення державного фінансового контролю за використанням і збереженням державних фінансових ресурсів, необоротних та інших активів, правильністю визначення потреб у бюджетних коштах та взятих зобов'язань, ефективним використанням коштів і майна, станом і достовірністю бухгалтерського обліку і фінансової звітності в підконтрольних установах.

Реалізацію головного завдання ДКРСУ вищий законодавчий орган держави визначав шляхом проведення державного фінансового аудиту та інспектування розмежувавши завдання цих різновидів контролю.

Щодо інспектування законодавець визначає, що воно здійснюється у формі ревізії і полягає в документальній та фактичній перевірці певного комплексу або окремих питань фінансової та господарської діяльності підконтрольних установ і повинно в результаті перевірки забезпечити виявлення наявних фактів порушення законодавства та встановити винних посадових і матеріально відповідальних осіб. Разом із тим у Законі України «Про Державну контрольно-ревізійну службу України» є, на наш погляд, деякі суттєві недоліки та прогалини. Перш за все це стосується положення п. 4 ст. 2. «Головні завдання державної контрольно-ревізійної служби», де йде мова про інспектування як різновид державного фінансового контролю. Законодавець акцентує увагу на завданнях інспектування, що полягають у таких діях, які повинні забезпечувати «виявлення неявних фактів порушення законодавства, встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально-відповідальних осіб». Використання формувань «повинна забезпечити», «виявлення наявних фактів», «встановлення винних» свідчить про обов'язковість учинення відповідних дій і категоричність в одержанні заздалегідь прогнозованих результатів. Логічно слід вважати, що перевірка будь-якої, навіть законослухняної підконтрольної установи без встановлення «фактів порушення» та «винних осіб» є невиконанням головного завдання інспектування.

Доречним було б згадати, що в часи, які

сьогодні справедливо визначають як часи тоталітарного режиму, фахівець із судової бухгалтерії В. Б. Любкін щодо ревізії і її завдань відзначав: «щодо сутності роботи ревізора, усе-таки слід мати на увазі, що характер його діяльності не передбачає обов'язкового встановлення наявності злочину в установі, що ревізується» [6].

Продовжуючи думку про некоректність вищезгаданого визначення про забезпечення виявлення наявних фактів порушень, слід пригадати висновок Т. М. Арзуманяна і В. Г. Ганасевича, які наголошували, що навіть тоді коли слідчий має фактичні підстави призначити ревізію, то вона є свідченням «можливості виявлення фактів зловживання в діяльності певної організації (чи заперечення відомих фактів)» [7].

Щодо тези «встановлення винних» С. С. Остроумов та С. П. Фортинський, визначаючи роль ревізора, вказують, що: «В акті не слід вживати терміни, що мають характер юридичної кваліфікації дій окремих осіб ... як, наприклад, «зловживання службовим становищем», «розкрадання», «недбалість». Ревізор повинен обмежуватися такими оцінками: недостача, надлишок, матеріальна шкода (із вказівкою її розміру)... і хто несе відповідальність за виявлені порушення» [8]. Встановити винних осіб можна після проведення значної кількості оперативно-розшукових та слідчих дій. За багатьма матеріалами порушуються кримінальні справи, та навіть у цих випадках особа не може бути визнана винною, оскільки знаходиться під захистом Конституції України, яка у ст. 62 визнає, що «особа вважається невинуватою у вчиненні злочину і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду» [9].

Виходячи з вищевикладеного, ми вважаємо доцільним і таким, що відповідає положенням Конституції України, чинному законодавству і практичній діяльності органів ДКРСУ, виключення з п. 4 ст. 2 вимог «повинна забезпечити», «встановлення винних у їх допущенні посадових і матеріально відповідальних осіб» і викласти п. 4 ст. 2 у такій редакції:

Інспектування здійснюється у формі ревізії і полягає у фактичній перевірці фінансово-господарської діяльності підконтрольних установ. Результати викладаються в акті.

Така редакція, на наш погляд, відповідає демократичним засадам, задекларованим Конституцією України, та головним завданням Державної контрольно-ревізійної служби України.

Література

1. «Чорних днів» більше не буде // Урядовий кур'єр. – 2010. – № 106.
2. Про Державну контрольно-ревізійну службу в Україні : закон України від 26 січ. 1993 р. № 2939-ХІІ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main?nreg=2939-12.
3. Дацюк Л. Врятовані мільярди / Л. Дацюк // Урядовий кур'єр. – 2010. – № 14.
4. Держрезерв: матеріальні цінності розчиняються, що вода у піску // Урядовий кур'єр. – 2010. – № 103.
5. Процишин В. Народні гроші просто розкрадалися / В. Процишин // Урядовий кур'єр. – 2010. – № 118.
6. Любкин В. Б. Основы судебной бухгалтерии / В. Б. Любкин. – Саратов : Коммунист, 1956. – 225 с.
7. Арзуманян Т. М. Бухгалтерская экспертиза при расследовании и судебном разбирательстве уголовных дел / Т. М. Арзуманян, В. Г. Танасевич. – М. : Юрид. лит., 1980. – 380 с.
8. Остроумов С. С. Основы бухгалтерского учёта и судебно-бухгалтерской экспертизы / С. С. Остроумов, С. П. Фортинский. – М. : Юрид. лит., 1969. – 320 с.
9. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

Надійшла до редколегії 10.06.2010

УДК 347.61.001.11

Т. С. КИРИЧЕНКО,

*доцент кафедри цивільного права та процесу
Харківського національного університету внутрішніх справ*

ДО ПИТАННЯ ПРО НЕОБХІДНІСТЬ УНІВЕРСАЛЬНОГО ПОНЯТТЯ «СІМ'Я»

Досліджено поняття сім'ї в різних напрямках: соціальному, економічному, правовому, філологічному, релігійному тощо. Проаналізовано точки зору видатних учених у даних галузях. Висунуто припущення про необхідність створення єдиного універсального поняття сім'ї.

КИРИЧЕНКО Т. С. К ВОПРОСУ О НЕОБХОДИМОСТИ В УНИВЕРСАЛЬНОМ ПОНЯТИИ «СЕМЬЯ»

Исследовано понятие семьи в различных направлениях: социальном, экономическом, правовом, филологическом, религиозном и др. Проанализированы точки зрения выдающихся ученых в данных областях. Выдвинуто предположение о необходимости создания единого универсального понятия «семья».

KYRYCHENKO T. ABOUT THE PROBLEM OF THE NECESSITY IN UNIVERSAL NOTION «FAMILY»

The notion family in different directions such as social, economic, legal, philological, religious and others is researched. Point of views of prominent scientists in this spheres are analyzed. Assumptions about the necessity to create a single universal notion «family» are made.

Для кожної дитини світ починається із сім'ї. Для більшості – з реальної, для деяких, на жаль, – з сім'ї як внутрішньої, природної потреби її мати. Функції сім'ї дуже вагомі, і жодне з суспільних утворень не може з нею змагатися. Найважливішою з таких функцій є народження дитини. У радянські часи основним осередком суспільства був колектив, а не сім'я. О. Й. Пергамент писала: «Те, що сім'я не є основним осередком суспільства, не применшує її значення» [1].

Дослідження сім'ї ведеться в багатьох напрямках, і це абсолютно обґрунтовано, тому що сім'я – це дуже складний і багатогранний організм. Кожна із наук, а саме: юриспруденція, філософія, соціологія, релігієзнавство, демографія, педагогіка, психологія, економіка тощо, – відповідно до свого предмета вивчає

специфічні аспекти функціонування й розвитку сім'ї. Це обумовлює актуальність питання про наукове визначення поняття сім'ї, яке могло б бути початковим для всіх галузей науки і в той же час досить повним і точним, таким, що відображає всі істотні ознаки самого соціального явища.

Як вказує З. В. Ромовська, у літературі існує хибна думка, що оскільки окремі галузі законодавства містять свої поняття сім'ї, то єдине універсальне поняття дати неможливо та й не потрібно. При цьому змішувалися нетотожні поняття сім'ї та члена сім'ї [2].

Згідно з тлумачним словником В. І. Даля, «сім'я – сукупність близьких родичів, що живуть разом» [3]. В. В. Лопатін та Л. Е. Лопатіна розглядають сім'ю як групу родичів, що живуть разом (чоловік, дружина, діти);